

УДК 351.773
doi: 10.15421/1520176

Державне регулювання у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: поняття та сутність

В.М. Шульга
khomychv@mail.ru

Національна академія державного управління при Президентові України,
03057, Київ, вул. Ежена Поттьє, 20

У статті досліджено поняття «державне регулювання економіки» та «державне регулювання охорони здоров'я». Визначено поняття «державне регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів», виокремлено складові його організаційного та правового механізмів (методи та інструменти). З'ясовано сутність трансплант-координації як методу державного регулювання в сфері трансплантації, що включає в себе сукупність скоординованих організаційних дій окремих суб'єктів державного регулювання та закладів охорони здоров'я щодо пошуку донора, забору, розподілу та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Зроблено висновок про те, що аналіз сучасного стану трансплант-координації в Україні дає підстави стверджувати про наявність суттєвих недоліків. Запропоновано власну модель трансплант-координації, яка повинна включати в себе три рівні – національний, регіональний, локальний. Встановлено, що лише злагодженість у роботі правового та організаційного механізмів державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів здатна забезпечити оптимальне державне регулювання в сфері трансплантації.

Ключові слова: організаційний механізм; правовий механізм; трансплант-координація; метод державного регулювання; інструмент державного регулювання

State regulation in the field of transplantation of organs and other anatomical materials: concept and nature

V.M. Shulga
khomychv@mail.ru

National Academy for Public Administration under the President of Ukraine
20, Ezhena Pottier St., Kyiv, 03057, Ukraine

This article researches the concepts of «state regulation of the economics» and «state regulation of health care». It is defined the concept of «state regulation in the field of transplantation of organs and other anatomical materials». The components of its institutional and legal mechanisms (methods and tools) are determined. It is proved that transplant coordination is the method of state regulation in the field of transplantation what includes a set of coordinated institutional actions of some subjects of state regulation and health care institutions regarding finding of donor, procurement, distribution and transplantation of organs and other anatomical materials. It is concluded that the analysis of the current transplant coordination in Ukraine gives grounds to assert the existence of essential imperfections. It is proposed the own model of transplant coordination, which should include three levels (national, regional, local). It is summarized that optimal state regulation in the field of transplantation of organs and other anatomical materials will be possible only through the collaboration of its legal and institutional mechanisms.

Keywords: organizational mechanism; legal mechanism; transplant coordination; method of state regulation; tool of state regulation

Цитування даної статті: Шульга В.М. Державне регулювання у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів: поняття та сутність / В.М. Шульга // *Аспекти публічного управління*. – 2017. – Т. 5. – № 3-4 (41-42). – С. 26-35.

Citation of this article: Shulga, V.M., 2017. Derzhavne rehulyuvannya u sferi transplantatsiyi orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv: ponyattya ta sutnist' [State regulation in the field of transplantation of organs and other anatomical materials: concept and nature]. *Public administration aspects* 5, 3-4(41-42), 26-35. doi: 10.15421/1520176 (in Ukrainian).

Peer-reviewed, approved and placed: 18.03.17

Государственное регулирование в сфере трансплантации органов и других анатомических материалов: понятие и сущность

В.Н. Шульга

khotychv@mail.ru

*Национальная академия государственного управления при Президенте Украины,
03057, Киев, ул. Эжена Потье, 20*

В статье исследовано понятие «государственное регулирование экономики» и «государственное регулирование здравоохранения». Определено понятие «государственное регулирование в сфере трансплантации органов и других анатомических материалов», выделены составляющие его организационного и правового механизмов (методы и инструменты). Выяснена сущность трансплант-координации как метода государственного регулирования в сфере трансплантации, включающего в себя совокупность скоординированных организационных действий отдельных субъектов государственного регулирования и учреждений здравоохранения по поиску донора, забору, распределению и трансплантации органов и других анатомических материалов. Сделан вывод о том, что анализ современного состояния трансплант-координации в Украине дает основания утверждать о наличии ее существенных недостатков. Предложено собственную модель трансплант-координации, которая должна включать в себя три уровня – национальный, региональный, локальный. Установлено, что только слаженность в работе правового и организационного механизмов государственного регулирования в сфере трансплантации органов и других анатомических материалов способна обеспечить оптимальное государственное регулирование в сфере трансплантации.

Ключевые слова: организационный механизм; правовой механизм; трансплант-координация; метод государственного регулирования; инструмент государственного регулирования

Постановка проблеми. Кожна людина має природне невід’ємне і непорушне право на охорону здоров’я. Суспільство і держава відповідальні перед сучасним і майбутніми поколіннями за рівень здоров’я і збереження генофонду народу України, забезпечують пріоритетність охорони здоров’я в діяльності держави, поліпшення умов праці, навчання, побуту і відпочинку населення, розв’язання екологічних проблем, вдосконалення медичної допомоги і запровадження здорового способу життя [11].

Одним із напрямів державної політики у галузі охорони здоров’я є державне регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. З кожним днем збільшується кількість реципієнтів, які потребують пересадки тих чи інших органів або тканин. В той же час у вітчизняній транспантології катастрофічно не вистачає донорського матеріалу. Оптимальний розвиток державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів має бути спрямований на вирішення головного завдання – кожен реципієнт, який знаходиться у листі очікування, повинен отримати необхідні йому орган чи тканину. Тому важливим є розвиток та вдосконалення державного регулювання в сфері трансплантації.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання державного управління охороною здоров’я були предметом досліджень таких вчених-управлінців як Т.П. Авраменко, М.М. Білинської, Н.О. Васюк, Л.І. Жаліло, Д.В. Карамішева, В.М. Князевича, О.І. Мартинюк, С.Є. Мокрецова, Я.Ф. Радиша, І.В. Рожкової, В.М. Рудого, Н.Д. Солоненко та інших. Водночас в науці державного управління є лише одна фундаментальна праця, об’єктом аналізу в якій було державне регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів (Е.Е. Комісаренко [12]). Разом з тим, комплексний аналіз механізмів державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів та обґрунтування напрямів їх удосконалення в умовах глобальних суспільних перетворень в Україні до цього часу не проводився. Тому питання дослідження державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів є вкрай актуальним. Особливо важливо це в зв’язку з наявністю проблем в організаційному та правовому механізмах державного регулювання в сфері трансплантації в умовах інтеграції України до Європейського Союзу (ЄС).

Мета дослідження – визначення поняття та сутності державного регулювання в сфері

трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, виокремлення складових його правового та організаційного механізмів.

Виклад основного матеріалу. Охорона здоров'я – одна з найбільш соціально важливих сфер суспільного життя, а Україна, згідно з Конституцією України, є соціальною державою [13]. У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» наголошується, що особливу увагу потрібно приділити безпеці життя та здоров'я людини, що неможливо без ефективної медицини, захищеності соціально вразливих верств населення, безпечного стану довкілля і доступу до якісної питної води, безпечних харчових продуктів та промислових товарів. Необхідно гарантувати кожному громадянину доступ до системи охорони здоров'я [23].

Становлення галузі охорони здоров'я в Україні відбувається сьогодні в складних умовах системної соціально-економічної кризи, трансформацій у соціально-економічній сфері, скорочення бюджетного фінансування медичної допомоги, формує низку викликів щодо подальшого реформування та забезпечення необхідного рівня охорони здоров'я населення регіонів України [2]. Саме тому метою державної політики у цій сфері є кардинальне, системне реформування, спрямоване на створення системи, орієнтованої на пацієнта, здатної забезпечити медичне обслуговування для всіх громадян України на рівні розвинутих європейських держав. При цьому орієнтиром у проведенні реформи є програма ЄС «Європейська стратегія здоров'я – 2020» [23].

Реалізація завдань державного управління та регулювання в сфері охорони здоров'я є невід'ємною прерогативою держави. Досягнення сучасної медицини дозволяють не тільки зберегти життя, але й поліпшити його якість. Одним з найбільш ефективних і реальних способів досягнення таких результатів є трансплантація як метод лікування, який застосовується виключно за наявності медичних показань та згоди об'єктивно інформованого дієздатного реципієнта лише у випадках, коли усунення небезпеки для життя або відновлення здоров'я реципієнта іншими методами лікування неможливе [20; 24].

Трансплантація органів дозволяє врятувати життя багатьох людей і відновити основні функції, тоді як ніяких співрозмірних

по ефективності альтернатив не існує. За 50 років трансплантація стала одним із успішних видів практики в сучасному світі. Однак між країнами існують дуже великі відмінності в доступі до відповідних операцій з трансплантації та в рівні безпеки, якості, ефективності донорства та трансплантації органів [28]. Тому дуже важливим є розвиток державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Україна, будучи правовою, соціальною державою, повинна забезпечити виконання основних завдань державної політики як у сфері охорони здоров'я в цілому, так і у відносинах, пов'язаних з трансплантацією зокрема. Важливо оптимізувати функціонування як організаційного (інституційного), так і правового механізмів державного регулювання в сфері трансплантації. Важливу роль в цьому має зіграти впровадження досвіду державного регулювання в сфері трансплантації у ЄС.

Таким чином, дослідження проблемних питань державного регулювання в сфері трансплантації є одним з першочергових завдань науки державного управління. При цьому для вироблення науково обґрунтованих пропозицій поліпшення державного регулювання в цій сфері необхідним є з'ясування його поняття та сутності через призму існуючих підходів до визначення понять «державне регулювання економіки» та «державне регулювання охорони здоров'я».

У доктринальних джерелах відзначається, що поняття державного регулювання досить часто використовується в наукових дослідженнях, політичній літературі, у науково-популярних виданнях, а також деяких нормативних актах. Незважаючи на це, воно залишається не до кінця визначеним, що призводить до різного тлумачення самого явища, а відтак до невизначеності його сутності. Найчастіше поняття державного регулювання використовується поряд з поняттям державного управління. Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів, створюючи можливість діяти найбільш ефективно. Саме тому державне регулювання інколи ототожнюють з використан-

ням непрямих (економічних, заохочувальних, стимулюючих) методів управлінського впливу. При цьому державне регулювання не може бути використане без застосування методів безпосереднього впливу на об'єкти управління, і тому державне регулювання зрештою неможливе без державного управління. Водночас нормативно-правова основа державного регулювання пов'язана з його використанням у певних суспільних сферах. Як правило, воно застосовується в економічній, соціально-культурній сфері та для регулювання суспільно-політичної діяльності. У цих сферах обсяг державного регулювання порівняно з державним управлінням більш помітний. Проте в інших сферах діяльності держави (наприклад оборона, державна виконавча служба, діяльність органів внутрішніх справ тощо) ширше використовуються методи прямого державного впливу на органи управління, й тому обсяг державного регулювання істотно зростає [1].

В економічній літературі під поняттям «державне регулювання економіки» розуміють:

1. Комплекс заходів держави, спрямованих на скерування поведінки суб'єктів господарювання в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади цілей. Державне регулювання економіки – це створення приблизно однакових стартових умов для формування, становлення і розвитку індивідуума незалежно від його соціального походження і майнового стану (доступ до середньої, вищої освіти, медичного забезпечення, юридичного захисту), а також забезпечення функціонування непривабливих для приватного капіталу галузей, які, проте, потрібні суспільству [8, с. 17].

2. Сукупність дій держави в розрізі законодавчих, виконавчих і судових органів, спрямованих на забезпечення стабільного та ефективного розвитку економічних процесів і з метою реалізації інтересів суспільства і держави загалом. Державне регулювання вміщує в собі такі складові, як: планування, прогнозування, фінансування, бюджетування, кредитування, оподаткування, адміністрування, облік, контроль, отже, воно охоплює всі стадії процесу відтворення [15, с. 433].

3. Втручання державних органів влади за допомогою різних методів та інструментів у розвиток основних економічних процесів з

метою забезпечення позитивних соціально-економічних результатів. Об'єктивною необхідністю такого втручання є неспроможність ринку, який характеризується стихійністю розвитку, забезпечити виконання економічної політики держави, яка передбачає, по-перше, створення міцної матеріальної основи для зростання добробуту народу; по-друге, забезпечення суспільного відтворення в необхідних пропорціях і масштабах; по-третє, підтримку балансу соціально-економічних інтересів різних верств населення та, по-четверте, збереження цілісності територіального простору країни [5].

4. Цілеспрямований та активний вплив державних і наддержавних органів управління на функціонування та розвиток цілісної економічної системи (а отже, на її розширене відтворення) шляхом використання економічних законів і вирішення економічних суперечностей за допомогою певної сукупності форм та методів [16].

5. Вплив держави на відтворювальні процеси в національній економіці шляхом використання системи інструментів з метою досягнення цілей і пріоритетів соціально-економічної політики [17].

6. Сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників ринкових відносин з метою забезпечення пріоритетів державної економічної політики [9].

7. Організуючий і регулюючий вплив держави на економічну діяльність суб'єктів ринку з метою її впорядкування та підвищення результативності [27, с. 25].

Окремо необхідно зазначити про визначення державного регулювання в умовах ринкової економіки у науці державного управління. Під вказаним поняттям розуміють вплив держави на економічну систему, спрямований на досягнення цілей її економічної політики в умовах ринкової економіки. Оскільки основними цілями економічної політики в умовах соціального ринкового господарства є стабільність цін, високий ступінь зайнятості та зовнішньоекономічна рівновага з огляду на постійне економічне зростання, то головною підставою для державного втручання в економіку є ситуація, коли не спрацьовує ринковий механізм або виявляються його суттєві недоліки, що перешкоджає досягненню зазначених цілей. Державне регулювання в умовах ринкової економіки передусім передбачає по-

становку та вирішення завдань реформування економічного устрою на зазначених принципах, визначення конкретної мети перетворень, тобто постреформаторської моделі функціонування економіки [10, с. 153].

Таким чином, враховуючи зміст розглянутих визначень, можна зробити висновок про те, що між науковцями немає єдності щодо розуміння сутності поняття «державне регулювання економіки».

Охорона здоров'я – система соціально-економічних і медичних заходів, спрямованих на збереження та підвищення рівня здоров'я населення [6, с. 186]. При цьому державним регулюванням діяльності в галузі охорони здоров'я позначають діяльність держави в особі її органів, що спрямована на забезпечення публічних інтересів шляхом використання переважно адміністративних засобів впливу на відносини та поведінку господарюючих та не господарюючих суб'єктів [19]. У сфері охорони здоров'я населення державне регулювання передбачає встановлення загальних правил і порядку здійснення медичної діяльності, зокрема, надання медичної допомоги, відповідальності за дотримання цих правил, включає вплив держави та її органів на діяльність органів і закладів охорони здоров'я. Воно повинно базуватися на легітимно визначеній стратегії суспільного розвитку, державних медичних програмах, медичних стандартах та механізмі обов'язкового їх виконання, державному контролю та адміністративно-правовому примусі [4, с. 73].

Тому, погоджуємося з окремими ученими-управлінцями стосовно того, що у процесі здійснення державного регулювання відносин у сфері охорони здоров'я можна виділити дві взаємопов'язані між собою частини [29, с. 32]:

1. систему органів державної влади, місцевого самоврядування та інших державних органів, залучених до процесу реалізації політики охорони здоров'я, тобто інституційний механізм охорони здоров'я;

2. систему правових норм та принципів, які творять законодавство про охорону здоров'я, тобто правовий механізм охорони здоров'я населення.

Завдання державного регулювання в галузі охорони здоров'я мають два аспекти. З одного боку, регуляторні заходи повинні забезпечувати рішення політичних завдань, а з

іншого – вдосконалення механізмів управління [25, с. 68-69].

Реалії ж сьогодення свідчать про необхідність суттєвого оновлення поглядів стосовно державного регулювання у сфері охорони здоров'я громадян. Поряд із збереженням ставлення до медичної діяльності як однієї з соціальних функцій держави, за останній час виникли й посилюються тенденції відносно охорони здоров'я громадян як фактора забезпечення національної безпеки України. Існує велика кількість обставин, які свідчать про необхідність зміни пріоритетів стосовно основних напрямів державного регулювання у сфері охорони здоров'я. Основними з таких обставин є [19]:

1. урізноманітнення форм власності лікувальних установ, де громадянам може надаватися медична допомога;

2. віднесення певної частини послуг, що надаються державними та комунальними закладами охорони здоров'я, до адміністративних (управлінських) послуг;

3. необхідність урахування прав, свобод і законних інтересів пацієнтів і доцільності для держави та пошуків нових форм і методів державного управління у сфері охорони здоров'я громадян;

4. потреби зміни акцентів у визначенні державного фінансування сфери медичної діяльності в Україні тощо.

Тому, задля розробки та запровадження ефективної державної політики реформування галузі охорони здоров'я, необхідно пройти три наступні стадії: прийняття політичних та управлінських рішень, їх реалізації й оцінки результатів реформ [7, с. 10].

Що стосується державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, то слід зазначити наступне.

Трансплантація органів в усьому світі стала провідним методом лікування багатьох хронічних захворювань. Щорічно у світі виконуються десятки тисяч трансплантацій різних органів. Максимальна тривалість життя після трансплантації становить більше 25 років. Після трансплантації органів хворий повністю реабілітується, що підтверджується відновленням його професійної діяльності. При сучасному розвитку трансплантації пересаджуються практично всі органи. Кількість виконуваних трансплантацій з кожним роком

збільшується і в розвинутих країнах почала впливати на демографічні показники, включаючи тривалість та якість життя. Разом з тим, незважаючи на те, що в Україні відбувались перші в світі трансплантації, ця галузь медицини не отримала належного розвитку. В Україні функціонує декілька центрів органної трансплантації. При цьому, кількість трансплантацій не перевищує 100-117 в рік, виконуються одиничні трансплантації печінки, серця, родинна трансплантація частини печінки [18, с. 12].

Трансплантація є спеціальним методом лікування, що полягає в пересадці реципієнту органу, взятого у людини. При цьому в Законі України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» йдеться не лише про застосування трансплантації, а й про здійснення іншої, пов'язаної з нею діяльності. Зокрема, ст. 3 вказаного Закону встановлюється, що його дія поширюється на діяльність, пов'язану зі взяттям, зберіганням, перевезенням органів, інших анатомічних матеріалів людини та їх трансплантацією, виготовленням біоімплантів, отриманням і використанням ксенотрансплантів [24].

Важливо відмітити, що державне регулювання в сфері трансплантації органів повинно бути орієнтоване на пріоритетність посмертного донорства, оскільки за живого донорства наявні ризики завдання шкоди донору або навіть його смерті. Ця позиція повністю

узгоджується з керівними принципами Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) по трансплантації людських клітин, тканин та органів [26].

Таким чином, враховуючи вищевикладені позиції науковців стосовно розуміння сутності державного регулювання економіки в цілому та державного регулювання охорони здоров'я зокрема, а також спираючись на законодавчу дефініцію трансплантації та сферу дії спеціального Закону, пропонуємо під державним регулюванням у сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів розуміти сукупність різноманітних заходів (правового, організаційного, економічного, інформаційного та ін. характеру), здійснюваних уповноваженими державними органами щодо трансплантації та іншої, пов'язаної з нею діяльності, спрямованих на врятування життя людини, підвищення його якості з дотриманням оптимального балансу між правами донора (його родичів) та реципієнта.

У системі механізмів державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів необхідно особливу увагу звернути на організаційний та правовий як системоутворюючі. Вони об'єднують в собі сукупність визначених методів та інструментів, спрямованих на досягнення цілей державного регулювання в сфері трансплантації (рис. 1, 2). Зокрема, організаційний механізм державного регулювання в сфері трансплан-

Рис. 1. Організаційний механізм державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

Рис. 2. Правовий механізм державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

тації включає в себе такі методи, як трансплант-координація, ліцензування, стандартизація, сертифікація, контроль, нагляд тощо. Його інструментами є Єдина державна інформаційна система трансплантації (ЄДІСТ), державні, регіональні та місцеві програми розвитку трансплантації, стандарти у сфері трансплантації тощо. Правовий же механізм державного регулювання в сфері трансплантації включає в себе такі методи, як врегулювання діяльності, пов'язаної зі взяттям, зберіганням, перевезенням органів, інших анатомічних матеріалів людини та їх трансплантацією, виготовленням біоплантів, отриманням і використанням ксенотрансплантів. Його інструментами є Конституція України, Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України, міжнародно-правові акти, судові рішення тощо. Особливо необхідно зазначити про трансплант-координацію, яка займає центральне місце в організаційному механізмі державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

Зважаючи на те, що під поняттям «механізм державного регулювання економіки» розуміють систему засобів, важелів, методів і стимулів, за допомогою яких держава регулює економічні процеси, забезпечує реалізацію соціально-економічних функцій [14, с. 16], а також, що основні методи державного

регулювання економіки є способами впливу держави на сферу підприємництва, інфраструктури ринку, некомерційний сектор економіки з метою створення умов їх ефективного функціонування відповідно до напрямів державної економічної політики, кожен з яких ґрунтується на використанні сукупності інструментів (регуляторів, важелів) [3, с. 67-68], можна дійти до наступного висновку.

Трансплант-координація є методом державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів, що включає в себе сукупність скоординованих організаційних дій окремих суб'єктів державного регулювання та закладів охорони здоров'я щодо пошуку донора, забору, розподілу та трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

Аналіз сучасного стану трансплант-координації в Україні дає підстави стверджувати про наявність суттєвих недоліків. Попри світову практику здійснення трансплант-координації на національному, регіональному та локальному рівнях [30, с. 12], в Україні лише на національному рівні функціонує Координаційний центр трансплантації органів, тканин і клітин (Центр) [22]. ЄДІСТ [21], будучи важливим інструментом організаційного механізму державного регулювання в сфері трансплантації, використання якого повинно забезпечуватися Центром, не створена. Від-

сутність політичної волі, декларативність законодавчих положень унеможливають реальне створення ЄДІСТ. Як наслідок, за умов відсутності ЄДІСТ функціонування трансплант-координації в Україні на всіх рівнях є неможливим.

Вважаємо, що трансплант-координація та ЄДІСТ є невід’ємними складовими організаційного механізму державного регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів. Їх функціонування дозволяє поєднати процеси донорства та трансплантації. В межах системи трансплант-координації повинні функціонувати два види трансплант-координаторів, які мають різні повноваження та цілі. Зокрема, трансплант-координатор на локальному рівні здійснює координацію донорства, тоді як трансплант-координатор на регіональному та національному рівнях координує трансплантацію. При цьому в регіональних закладах охорони здоров’я повинні одночасно функціонувати трансплант-координатори локального та регіонального рівнів. Трансплант-координація в Україні має здійснюватися наступним чином:

1 рівень (локальний) – трансплант-координатор в обласних, районних, міських лікарнях. Його функції: внесення до ЄДІСТ даних про подію чи потенційного донора, моніторинг обстеження (зокрема, типкування) стану здоров’я потенційного донора, отримання згоди родичів на донорство.

2 рівень (регіональний) – трансплант-координатор у регіональних центрах трансплантації (наприклад, обласних лікарнях, відпо-

відних інститутах). Він здійснює управління листом очікування (підбір пари донор-реципієнт), організаційні функції щодо забору, розподілу та трансплантації (направлення виїзної бригади вилучення анатомічних матеріалів до донора), моніторинг пацієнтів після трансплантації.

3 рівень (національний) – трансплант-координатор Центру, який виконує функції розподілу за національними програмами (ургентні чи гіперсенсibiliзовані пацієнти, діти) у співпраці з регіональними трансплантаційними центрами; здійснює співробітництво як з національними трансплантаційними центрами інших країн, так і з міжнародними організаціями у сфері трансплантації (Євро-трансплант, Скандіатрансплант, Південний Трансплантаційний Альянс тощо).

Висновки. Таким чином, державне регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів об’єднує в собі сукупність різноманітних заходів (правового, організаційного, економічного, інформаційного та ін. характеру), здійснюваних уповноваженими державними органами щодо трансплантації та іншої, пов’язаної з нею діяльності, спрямованих на врятування життя людини, підвищення його якості з дотриманням оптимального балансу між правами донора (його родичів) та реципієнта. При цьому лише злагодженість у роботі його правового та організаційного механізмів здатна забезпечити оптимальне державне регулювання в сфері трансплантації органів та інших анатомічних матеріалів.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Авер’янов В.Б. Адміністративне право України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://textbooks.net.ua/content/category/9/29/15/>.
2. Бойко С.Г. Особливості державної політики охорони здоров’я в умовах децентралізації [Електронний ресурс] / С.Г. Бойко // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2016. – № 1 (53). Режим доступу: http://ra.stateandregions.zp.ua/archive/1_2016/11.pdf.
3. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 392 с.
4. Гладун З.С. Концептуальні засади державно-правового регулювання відносин у сфері охорони здоров’я населення [Електронний ресурс] / З.С. Гладун // Медичне право України: проблеми становлення та розвитку. Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції 19-20.04.2007, м. Львів. Режим доступу: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_073_11.pdf
5. Гриньова В.М., Новікова М.М. Державне регулювання економіки: Підручник. - К.: Знання, 2008. - 398 с.
6. Державна політика : підручник / Нац. акад. держ. упр. при Президентові України ; ред. кол. : Ю.В. Ковбасюк (голова), К.О. Ващенко (заст. голови), Ю.П. Сурмін (заст. голови) [та ін.]. – К. : НАДУ, 2014. – 448 с.
7. Державна політика у сфері охорони здоров’я : кол. моногр. : у 2 ч. / [кол. авт. ; упоряд. проф. Я.Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. проф. М.М. Білінської, проф. Я.Ф. Радиша]. – К. : НАДУ, 2013. – Ч. 1. – 396 с.
8. Державне регулювання економіки та економічна політика [Текст]: навч. посіб. / Г.С. Третяк, К.М. Блішук. — Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. — 128 с.

9. Державне регулювання економіки: Навч. посібник / С.М. Чистов, А.Є. Никифоров, Т.Ф. Куценко та ін.— К.: КНЕУ, 2000. — 316 с.
10. ЕНЦИКЛОПЕДІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: у 8 томах/ Нац. акад. держ. упр. при Президентові України; наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. - К.: НАДУ, 2011.: Том 1: ТЕОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ /наук.-ред. колегія: В.М. Князев (співголова), І.В. Розпутенко (співголова) та ін. – 2011. – 748 с.
11. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.
12. Комисаренко Е.Е. Формування механізмів державного регулювання розвитком трансплантології в Україні: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 / Е.Е. Комисаренко ; Класич. приват. ун-т. — Запоріжжя, 2010. — 20 с.
13. Конституція України від 28.06.1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
14. Корецький М.Х. Державне регулювання аграрної сфери у ринковій економіці: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 260 с.
15. Мироненко М. Необхідність державного регулювання економічного розвитку у сучасних умовах / М. Мироненко // Збірник наукових праць «Ефективність державного управління». – 2012. – Вип. 32. – С. 433-440.
16. Мочерний С.В., Довбенко М.В. Економічна теорія: Підручник. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 856 с.
17. Національна економіка[текст]: навч. посіб. / За заг. ред. Носової О.В. -К.: Центр учбової літератури, 2013. - 512 с.
18. Никоненко А.С. Состояние и перспективы развития трансплантации в Украине / А.С. Никоненко // СУЧАСНІ МЕДИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ. – 2011. – № 3-4. – С. 12-14.
19. Пашков В. Державне регулювання діяльності в галузі охорони здоров'я [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/3256>.
20. Медичне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / С.Г. Стеценко, В.Ю. Стеценко, І.Я. Сенюта ; [за заг. ред. С. Г. Стеценка] ; М-во освіти і науки України, Нац. акад. прокуратури України, Ін-т законодавства Верховної Ради України. — К. : Правова єдність, 2008. — 507 с.
21. Про затвердження Положення про Єдину державну інформаційну систему трансплантації [Електронний ресурс]: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 листопада 2002 р. № 432 – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2010>.
22. Про створення Координаційного центру трансплантації органів, тканин і клітин [Електронний ресурс]: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 квітня 1994 р. № 257 – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/257-94-%D0%BF>
23. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [Електронний ресурс]: Указ Президента України від 12 січня 2015 р. № 5/2015 – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015>
24. Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині [Електронний ресурс]: Закон України від 16 липня 1999 р. № 1007-XIV – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14>
25. Рудий В.М. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні. - К.: Сфера, 2005. – 272 с.
26. Трансплантація органів і тканин людини [Електронний ресурс]: Резолюція 63-ї сесії Всесвітньої асамблеї з охорони здоров'я ВНА63.22 от 21 мая 2010 г. – Режим доступу: http://www.who.int/transplantation/Guiding_PrinciplesTransplantation_WNA63.22ru.pdf?ua=1
27. Стельмашук А.М. Державне регулювання економіки : Навчальний посібник. – Тернопіль : ТАНГ, 2000. – 315 с.
28. Трансплантація людських кліток, тканин і органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.who.int/transplantation/ru/>
29. Ціборовський О.М. Шляхи систематизації законодавства України у сфері охорони здоров'я / О.М. Ціборовський, С.В. Істомін, В.М. Сорока. – К., 2011. – 72 с.
30. Aseni, Paolo, Grande, Antonino M., De Carlis, Luciano (Eds.). Multiorgan Procurement for Transplantation: A Guide to Surgical Technique and Management // Springer International Publishing Switzerland. – 2016. – 264 p.

REFERENCES:

1. Aver'yanov, V.B., 2004. Administratyvne pravo Ukrayiny [Administrative law of Ukraine]. Retrieved from <http://textbooks.net.ua/content/category/9/29/15/> (in Ukrainian).
2. Boyko, S.H., 2016. Osoblyvosti derzhavnoyi polityky okhorony zdorov'ya v umovakh detsentralizatsiyi [Features of public health care policy in conditions of decentralization]. Derzhava ta rehiony. Seriya: Derzhavne upravlinnya. 1 (53). Retrieved from http://pa.stateandregions.zp.ua/archive/1_2016/11.pdf (in Ukrainian).
3. Vorotin, V.Ye., 2002. Makroekonomichne rehulyuvannya v umovakh hlobal'nykh transformatsiy [Macroeconomic regulation in conditions of global transformations]. Kyiv, 67-68 (in Ukrainian).
4. Hladun, Z.S., 2007. Kontseptual'ni zasady derzhavno-pravovoho rehulyuvannya vidnosyn u sferi okhorony zdorov'ya naseleennya [Conceptual framework of state legal regulation of relations in the field of public health care of population]. Medychne pravo Ukrayiny: problemy stanovlennya ta rozvytku. Materialy I Vseukrayins'koyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi 19-20.04.2007, m. L'viv. Retrieved from http://medicallaw.org.ua/uploads/media/01_073_11.pdf (in Ukrainian).
5. Hryn'ova, V.M., Novikova, M.M., 2008. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky [State regulation of economics]. Retrieved from <http://westudents.com.ua/glavy/14408-13-ponyattya-derzhavnogo-regulyuvannya-ekonomiki-yogo-osnovna-meta-zavdannya.html> (in Ukrainian).

6. Kovbasyuk, Yu.V., Vashchenko, K.O., Surmin, Yu.P., 2014. Derzhavna polityka [State policy]. Kyiv, 186 (in Ukrainian).
7. Radysh, Ya.F., Bilyns'ka, M.M., 2013. Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorov'ya [State policy in the field of health care]. Kyiv, 10 (in Ukrainian).
8. Tretyak, H.S., Blishchuk, K.M., 2011. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky ta ekonomichna polityka [State regulation of economics and economic policy]. L'viv, 17 (in Ukrainian).
9. Chystov, S.M., Nykyforov, A.Ye., Kutsenko, T.F., 2000. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky [State regulation of economics]. Retrieved from <http://fingal.com.ua/content/view/922/39/1/1/#1199> (in Ukrainian).
10. Kovbasyuk, Yu.V. (ed.), 2011. Entsyklopediya derzhavnoho upravlinnya [Encyclopedia of public administration]. Kyiv, 153 (in Ukrainian).
11. Osnovy zakonodavstva Ukrayiny pro okhoronu zdorov'ya: Zakon Ukrayiny vid 19 lystopada 1992 r. № 2801-XII [Fundamentals of the Legislation of Ukraine on Health Care Law of Ukraine on 19 of November 1992 № 2801-XII]. 1993. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 4, 19 (in Ukrainian).
12. Komysarenko, E.E., 2010. Formuvannya mekhanizmiv derzhavnoho rehulyuvannya rozvytkom transplantolohiyi v Ukrayini [Formation of mechanisms of state regulation of development of transplantology in Ukraine]. Zaporizhzhya (in Ukrainian).
13. Konstitutsiya Ukrayiny vid 28 chervnya 1996 r. [Constitution of Ukraine on 28 of June 1996]. 1996. Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny 30, 141 (in Ukrainian).
14. Korets'kyi, M.Kh., 2002. Derzhavne rehulyuvannya ahraryoi sfery u rynkoviy ekonomitsi [State regulation of the agricultural sector in a market economics]. Kyiv, 16 (in Ukrainian).
15. Myronenko, M., 2012. Neobkhdnist' derzhavnoho rehulyuvannya ekonomichnoho rozvytku u suchasnykh umovakh [The necessity of state regulation of economic development in modern conditions]. Zbirnyk naukovykh prats' «Efektyvnist' derzhavnoho upravlinnya». 32. 433-440 (in Ukrainian).
16. Mochernyy, S.V., Dovbenko, M.V., 2004. Ekonomichna teoriya [Economic theory]. Retrieved from http://libfree.com/169661328-ekonomikaekonomichna_teoriya_mocherniy_sv.html (in Ukrainian).
17. Nosova, O.V. (ed.), 2013. Natsional'na ekonomika [National economics]. Retrieved from http://culonline.com.ua/Books/Nazion_Econ_Popova.pdf (in Ukrainian).
18. Nikonenko, A.S., 2011. Sostojanie i perspektivy razvitiya transplantacii v Ukraine [Status and prospects of development of transplantation in Ukraine]. Suchasni medichni tehnolohiyi. 3-4, 12-14 (in Russian).
19. Pashkov, V., 2006. Derzhavne rehulyuvannya diyal'nosti v haluzi okhorony zdorov'ya [State regulation of activity in the field of health care]. Retrieved from <http://www.apteka.ua/article/3256> (in Ukrainian).
20. Stetsenko, S.G., 2008. Medychne pravo Ukrayiny [Medical law of Ukraine]. Retrieved from http://uchebnikonline.com/pravo/medichne_pravo_ukrayini_-_stetsenko_sg/pravove_regulyuvannya_transplantatsiyi_organiv_inshih_anatomichnih_materialiv_lyudini.htm. (in Ukrainian).
21. Pro zatverdzhennya Polozhennya pro Yedynu derzhavnu informatsiyu systemu transplantatsiyi: Nakaz Ministerstva okhorony zdorov'ya Ukrayiny vid 29 lystopada 2002 r. № 432 [On approval of the Provision about the Unified State Informational System of Transplantation Order of Ministry of Health Care of Ukraine on 29 of November 2002 № 432]. Retrieved from <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=2010>.
22. Pro stvorennya Koordynatsiynoho tsentru transplantatsiyi orhaniv, tkanyn i klityn: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 27 kvitnya 1994 r. № 257 [On establishment of the Coordination Center of transplantation of organs, tissues and cells Decree of Cabinet of Ministers of Ukraine on 27 of April 1994 № 257]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/257-94-%D0%BF> (in Ukrainian).
23. Pro Stratehiyu staloho rozvytku «Ukrayina – 2020»: Ukaz Prezydenta Ukrayiny vid 12 sichnya 2015 r. № 5/2015 [On the Strategy of Constant Development «Ukraine – 2020» Decree of President of Ukraine on 12 of January 2015 № 5/2015]. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/ru/5/2015> (in Ukrainian).
24. Pro transplantatsiyu orhaniv ta inshykh anatomichnykh materialiv lyudyni: Zakon Ukrayiny vid 16 lypnya 1999 r. № 1007-XIV [On Transplantation of Organs and Other Human Anatomical Materials Law of Ukraine on 16 of July 1999 № 1007-XIV]. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1007-14> (in Ukrainian).
25. Rudyi, V.M., 2005. Zakonodavche zabezpechennya reformy systemy okhorony zdorov'ya v Ukrayini [Legislative support of reform of health care in Ukraine.]. Kyiv, 68-69 (in Ukrainian).
26. Transplantacija organov i tkanej cheloveka: Rezoljucija 63-j sessii Vsemirnoj assamblei zdavoohranenija WHA63.22 ot 21 maja 2010 g. [Transplantation of human organs and tissues Resolution of the 63rd session of the World Health Assembly WHA63.22 on 21 of May 2010]. Retrieved from http://www.who.int/transplantation/Guiding_PrinciplesTransplantation_WHA63.22ru.pdf?ua=1 (in Russian).
27. Stel'mashchuk, A.M., 2000. Derzhavne rehulyuvannya ekonomiky [State regulation of economics]. Ternopil', 25 (in Ukrainian).
28. Transplantacija chelovecheskih kletok, tkanej i organov [Transplantation of human cells, tissues and organs]. Retrieved from <http://www.who.int/transplantation/ru/> (in Russian).
29. Tsiborovs'kyi, O.M., 2011. Shlyakhy systematyzatsiyi zakonodavstva Ukrayiny u sferi okhorony zdorov'ya [Ways of systematization of legislation of Ukraine in the field of health care]. Kyiv, 32 (in Ukrainian).
30. Aseni, Paolo, Grande, Antonino M., De Carlis, Luciano (Eds.). 2016. Multiorgan Procurement for Transplantation: A Guide to Surgical Technique and Management. Switzerland, 12 (in English).